

Genade die verheft

ds. N.M. Tramper

Ruth 2

Inleiding

Ruth en het volk van God

De liefde neemt een centrale plaats in in het boek Ruth: de liefde van Ruth voor haar schoonmoeder en haar volk, daarnaast de liefde van Boaz voor Ruth en de aan lager wal geraakte familie van Elimelech. Toch is het meer dan een 'love story'. Het bijbelboek Ruth komt na het boek Richteren, waarin we regelmatig lezen dat ieder deed 'wat recht was in zijn eigen ogen'. Het gaat daar steeds mis met Israël; ze kunnen niet het volk van God zijn. In het boek Richteren druipt het bloed van bijna iedere bladzijde. Het boek Ruth is dan een verademing, omdat we hier op iedere bladzijde lezen van tere zorgzame liefde.

Het belangrijkste van dit boek is misschien wel dat in alle besluiten van mensen God Zijn verborgen weg gaat. Elimelech en Naomi kiezen om economische redenen voor het heidense Moab. In Bethlehem (huis van brood) is geen werk, geen brood, geen toekomst meer. Het gezin verwijdert zich meer en meer van het land der belofte, van de God der vaders. De zoons trouwen met vrouwen uit Moab. Ondanks al hun keuzen laat God hen niet los. De tegenslag die Naomi te verwerken krijgt, ervaart ze als slagen van God ('de Almachtige heeft mij bitterheid aangedaan'). Opvallend is het dat Elimelech met Naomi en hun kinderen kiezen voor het heidense Moab, maar dat Ruth kiest voor het volk van God en daarin ook voor de God van het volk.

Ruth en Gods heilsplan

Het boek Ruth werd gelezen op het wekenfeest, het feest van de oogst, dat ook het feest van de wetgeving was. Uit Ruth 1 blijkt dat Israël zich keerde tegen de wet en dat God zich daarom moest keren tegen het volk. ('Vervloekt is een ieder die niet blijft in hetgeen geschreven staat in het boek der wet om dat te doen', Galaten 3: 10).

De ongehoorzaamheid van de Israëliet ontsluit echter het heil voor een heidin. In alle keuzen van mensen, van Ruth en naderhand ook van Boaz, is God bezig Zijn plan uit te werken.

Juist Ruth wordt door God verkozen als één van de stammoeders van Christus. Zo wordt 'door de val van Israël de zaligheid aan de heidenen gegeven'. Ruth wordt door de God van Israël ingezet. Zij is één van de heidenen die door God wordt gebruikt om Zijn volk tot jaloersheid te verwekken.

Christus heeft al de ongehoorzaamheid, de verkeerde keuzes van Zijn volk gedragen. Hij kwam onder de vloek (Galaten 3:13). Dank zij Degene die verborgen was in haar schoot, mocht Ruth bij het volk van God horen. Omdat Hij verworpen werd, werd zij aangenomen. Voor christenen uit de heidenen een grote troost!

Ruth 2 - Genade die verheft

In Ruth 2 staat 'genade' centraal. Het is een sleutelwoord (vers 2, 10, 13). Als kerntekst, en misschien ook als preektekst, zou daarom vers 10b goed kunnen functioneren:

'Waarom heb ik genade gevonden in uw ogen, dat gij mij kent, daar ik een vreemde ben?'

Genade: mercy en grace.

Genade is een woord dat we vaak in de kerk horen, dat vaak in de Bijbel staat. 'Genade zij u' horen we aan het begin van de dienst. In het gewone spraakgebruik klinkt dit woord echter nauwelijks meer, daar heeft het haast een negatieve klank gekregen: 'Je bent er nog genadig vanaf gekomen' of 'De leraar streek zijn hand over zijn hart en gaf de leerling een voldoende, terwijl hij een vier had verdiend'. *Iemand krijgt dus niet wat hij verdient.* Zo is het ook met Gods genade. De moordenaar aan het kruis verdiende om te sterven onder het oordeel en dat verwachtte hij ook. Hij kreeg echter niet wat hij verdiende, de straf werd hem

kwijtgescholden. Dat is de diepte van de Bijbelse genade. Vergeving ontvangen terwijl je weet dat je schuldig bent. Onverdiende genade.

Een mens heeft echter méér nodig dan vergeving. De Bijbelse betekenis van genade is veel rijker dan 'kwijtschelding'. Ik heb eens een jongen ontmoet die veel ruzie met zijn ouders had. Toen een van zijn ouders echter overleed, kreeg hij spijt. Ondanks dat het hem heel moeilijk viel, vroeg hij de Heere om vergeving. Die vergeving mocht hij ook ervaren, ondanks het feit dat hij de relatie met zijn moeder niet meer kon herstellen. Ondanks de vergeving, voelde hij zich toch niet geaccepteerd. Hij had niet alleen vergeving nodig, maar ook liefde die hem kon *bevestigen*. Zodat hij weer aangenomen zou worden en kon groeien op zijn nieuwe weg. Dit was niet iets waar hij recht op had, maar hij ontving het in de gemeenschap van de Bijbelschool, waar hij terecht kwam.

Dat is de *tweede betekenis van genade*: dat je er weer mag zijn, dat je verrast wordt omdat mensen goed voor je zijn. Het eerste, de genade van de vergeving, de kwijtschelding (in het Engels: *mercy*), is voor ons nodig, maar het tweede, de genade van de aanvaarding, de bevestiging (in het Engels: *grace*) is evengoed nodig. *Mercy*: je kijgt niet wat je verdiend hebt (namelijk straf en veroordeling); *grace*: je krijgt wat je niet verdiend hebt (namelijk aanvaarding, bevestiging, kinschap).

Nu, in Ruth 2 komen we in aanraking met genade in de tweede betekenis, niet zozeer de genade van schuldvergeving, maar de genade van verheffing, dat een mens in zijn of haar eer bevestigd wordt. We zullen zien dat die genade ook van God komt.

Er zijn drie gebieden waarin de genade van de verheffing in Ruth 2 in het bijzonder oplicht.

1. *In de familieverhoudingen*: Ruth heeft gekozen voor haar schoonmoeder; zij steunt haar en bewijst haar liefde. Zij neemt ook het initiatief om koren te gaan verzamelen op de akker (vers 2, 3).
2. *Op de werkvloer* (vers 4): in de opvallende manier waarop Boaz, de boer van stand, zijn personeel begroet en hoe ze terug groeten.
3. Vooral in de *manier waarop Boaz Ruth tegemoet treedt en zich over haar die een vreemdelinge, een asielzoeker is, ontfermt*.

1. *Genade in de familieverhoudingen*

Er is hier sprake van een bijzondere verhouding tussen *schoondochter en schoonmoeder*. Ruth 1 vermeldt ons de keuze van Ruth om niet alleen met haar schoonmoeder mee te gaan, maar ook van harte haar pijn, armoede en zorg mee te dragen. Ze verkiest de smaatheid van Naomi en haar volk, in plaats van een goede toekomst in Moab. De steun van Ruth wordt nog praktischer in haar *initiatief om aren te gaan oplezen*. Ruth moet hier heel wat barrières overwinnen. Als vreemdeling is het niet gemakkelijk om ergens nieuw binnen te komen. Daarbij komt dat Ruth alleen is, Naomi gaat niet met haar mee. Misschien was Naomi te verbitterd, te depressief of had ze er geen kracht meer voor.

Ruth gaat echter, waarna Naomi de genade erkent en haar ogen open gaan voor Gods weg: 'Gezegend zij de Heere, die Zijn weldadigheid niet heeft nagelaten aan de levenden en de doden'. Ze verklaart hier dat de genade zo ver gaat dat die ook nog posthuum aan de doden (haar man en zoons) wordt bewezen.

God geeft *familieverbanden om te zegenen*, om elkaar te helpen en te bevestigen. In andere culturen is dat vaak veel duidelijker dan bij ons (Suriname, Midden Oosten). In onze tijd en cultuur zijn deze verhoudingen vaak aangetast door de zonde van het individualisme. Door eigengereidheid gaat er veel mis; wat God als zegen bedoeld heeft, wordt een vloek. Denk aan kinderen die meer geïnteresseerd zijn in de erfenis dan in hun ouders, aan de vele ouderen in Parijs die in de zomer van 2003 overleden terwijl niemand op hun begrafenis aanwezig was.

Het tegenovergestelde gebeurt gelukkig ook, dat in familieverhoudingen die jarenlang verziekt zijn iemand het *initiatief neemt om gewoon te gaan helpen*. Dat is de positieve

genade, de bevestiging. Zoals Jezus, die Zacheüs niet aanspreekt op zijn verleden, maar zegt: 'ik wil bij je op bezoek komen'. Dit maakt Zacheüs zo blij, dat hij erdoor verandert.

Hoe ver moeten we daar in gaan? Iemand vertelde eens over zijn schoonvader, die hij iedere week met zijn vrouw bezocht. Deze man had echter altijd zoveel kritiek, dat het een negatieve invloed had op hun geloofsleven. Ze besloten om zich de vrede van Christus niet te laten ontnemen en hem niet meer elke week op te zoeken. Dat gaf meer ontspanning in de verhoudingen. *Er is geen vast recept voor de wijsheid en de liefde die nodig is.* Voor Ruth betekende het praktische hulp, eten zoeken, in de kimmervolle omstandigheden van haar schoonmoeder. Soms kan het zelfs betekenen dat, zoals bij de vader in de gelijkenis van Lukas 15, we *een geliefde laten gáán*. Als deze zoon terugkomt, wijst de vader hem niet af, maar schenkt hem vergeving. Hij geeft hem nieuwe kleren, schoenen en een ring en richt een feestmaal voor hem aan. Hij wordt in ere hersteld. *Dat is opnieuw genade die verheft.*

2. Genade in de arbeidsverhoudingen

In Ruth 2 gaat het ook om arbeidsverhoudingen, namelijk tussen Boaz en zijn personeel. Het *eerste* wat zijn werknemers horen als hij eraan komt is 'De Heere zij met u!' Waarop zij antwoorden: 'De Heere zegene u'. Hieruit spreekt een *diep onderling respect en meeleven*. De zegen en nabijheid van de Heere wordt toegewenst. Dat betekent dat Boaz het goede zoekt voor zijn werknemers. Hij ziet hen niet als arbeidskrachten die de winst voor hem moeten binnen halen. Omgekeerd ziet zijn personeel hem niet als de big boss, die ongenaakbaar is.

Wat is het mooi als managers zegen verspreiden, omdat ze ook de mens achter de werker zien. Dan is er aandacht voor de zorgen en vreugden van je werknemers. Maar omgekeerd ook is het belangrijk dat we als werknemers het goede met onze werkgevers voorhebben. Hoe licht valt het om alleen maar kritiek en aanmerkingen te hebben. Dat breekt meestal af. Directie en collega's kunnen voorbede wel gebruiken. Hoe zullen ze iets van de zegen merken van het personeel dat naar de kerk gaat? In de praktijk kan het heel moeilijk zijn om vol te houden als de arbeidsverhoudingen gecompliceerd zijn, als je als werknemer voortdurend op de vingers getikt wordt, als het nooit goed is. Hoe moet je daar mee omgaan? We leren van deze geschiedenis *dat we beginnen mogen met te zegenen*. Zelfs als het een vijand betreft? Voor hem of haar bidden! Het contact blijven zoeken en dat kan alleen als we liefhebben. Liefhebben kunnen we niet eens op eigen kracht. Het kan alleen vanuit de kennis van de onvoorwaardelijke en ontzagwekkende liefde die Christus voor ons over had. Daarom kan ik die ander, die collega eigenlijk niet anders zien dan *in de schaduw van het kruis*, waar ik zelf moet staan om behoud te vinden.

3. Genade in de omgang met vreemdelingen en asielzoekers.

Tenslotte toont Ruth 2 de *genade die bewezen wordt aan een asielzoeker, een vluchteling*. 'Dat gij mij kent, daar ik een vreemde ben?' (vers 10). In het Hebreeuws staat hier een woordspeling. Dezelfde woordstam (nokri) wordt gebruikt: *dat u mij aanvaardt, die een niet-aanvaarde ben*. Dat u mij erbij laat horen, die er niet bijhoort. Het woord dat voor vreemdeling gebruikt wordt, heeft de betekenis van iemand die niet erkend is, die geen status heeft. In vers 13 noemt Ruth zichzelf een 'dienstmaagd', hiermee wordt echt de laagste rang van de sociale ladder bedoeld.

Hoe gaat Boaz met haar om? Daarbij is het goed te weten van de voorzieningen die God in Israël had bevolen ten aanzien van vreemdelingen en weduwen. Er waren wel meer vreemdelingen in het Oude Israël. Gastarbeiders, ingehuurde hout- of steenbewerkers, denk maar aan de knechten van Hiram die in de tijd van David en Salomo komen helpen. Er waren ook reizigers. Maar 'nokri' waren mensen die behoorden tot de vijandige volken en de vreemde goden. Vreemdelingen mochten niet verdrukt worden. Ze vielen onder dezelfde sociale zorg als de armen, weduwen en wezen. Ze kregen daarom elke drie jaar een deel van de tienden (Deuteronomium 14: 28-29), of een deel van de oogst (Leviticus 19: 10v, 23: 22). Ze mochten ook delen in de rust van de sabbath en het sabbathsjaar (Leviticus 25:35). Opmerkelijk dat Jesaja profeteert over de vluchtelingen uit Moab (Jesaja 16) 'verberg de verdrevenen, verraad de vluchtelingen niet'.

Nu was er dus de voorziening in de wet van God over de oogsten (zoals de hoeken en randen niet afmaaien; wat is blijven staan of hangen, laten hangen). Maar het is wel zeker dat daar nog al eens de hand mee werd gelicht. Het was voor de weduwen en asielzoekers bepaald niet gemakkelijk. Waarschijnlijk ook voor Ruth niet. (Vers 8 suggereert dat ze gezegd hebben: 'ga ergens anders heen'. Vers 9 wijst erop dat ze haar lastig hebben gevallen en dat ze niet mocht drinken van het water dat de jongens schepten.)

Meer dan Boaz is hier

Boaz' zorg *gaat verder dan de wet van God*. Hij zorgt dat ze niet zo maar een plekje achteraf krijgt, maar dat ze kan blijven en niet lastig gevallen wordt. Hij gaat veel verder: ze mag mee-eten, een duidelijk bewijs dat ze er echt bij mag horen. Hij gebiedt zijn jongens om wat méér te laten vallen, waardoor ze veel bij elkaar raapt (een epha: ongeveer 15 liter, daar konden ze zeker een paar weken van leven).

Boaz *misbruikt zijn macht niet* om de vreemdeling uit te buiten, of buiten de deur te zetten. Integendeel, Ruth krijgt een plek aan zijn tafel.

De genade van Boaz is een spiegel van Gods genade, hij is hier 'type van Christus'. Hoe gaan *navolgers van Christus* om met vluchtelingen, met asielzoekers, met mensen die werk zoeken? We hebben hen als Nederlandse samenleving in het verleden nodig gehad. Nu ervaren veel autochtonen, ook in de kerken, hen als bedreiging. Van de multiculturele samenleving lijkt niets terecht te komen. Sinds de moord op Theo van Gogh zijn de tegenstellingen aangewakkerd. We zijn bang om aangetast te worden in onze identiteit, onze zekerheden, onze veiligheid. Zulke gedachten onthullen echter pijnlijk waar wij onze identiteit in zoeken. Voor de gemeente van Christus wordt door dit soort denken een streep gezet, een kruis. Zouden we het niet anders moeten zien? Dat *de Heere* al deze buitenlanders in onze straten heeft gebracht. Is het toeval dat ze er zijn? Waar we ons heil zoeken in land, afkomst, veiligheid en welvaart, daar raken we spoedig gevangen in de strikken van het heidendom. Boaz lijkt op de Heere Jezus en een discipel van Christus zal de weg van Boaz vandaag in praktijk moeten brengen. Door genade die de vreemdeling, degene die hier geen rechten heeft, verheft. En die genade is niet zo maar een vrome wens, die krijgt handen en voeten. (zoals Boaz Ruth niet alleen vrome woorden toevoegt, vers 12, maar ze ook tastbaar maakt).

Toepassing: waarom ook wij geroepen om deze verheffende genade uit te delen

1. Omdat *God het geboden heeft in Zijn wet*. Die wet, de sociale regels in het Oude Testament, zijn niet afgeschaft. We kunnen niet alles klakkeloos overnemen (we hoeven niet kosher te gaan eten of kleding van tweeërlei stof te mijden). Als we echter zeggen dat *deze wetten in Christus vervuld* zijn, dan zoeken we in de Geest van Christus te handelen. Dan zijn de geboden van het Oude Testament richtlijnen, ook voor de samenleving en de economie, waar geen sprake kan zijn van uitbuiting en mateloze verrijking ten koste van armen. Er is nog steeds groot sociaal onrecht dat schreeuwt naar de hemel in de manier waarop het 'christelijke' westen omgaat met de arme landen.
2. Omdat mensen er *de genade van God in zullen ontdekken*. Hoe zullen mensen om ons heen het gezicht van Christus zien? Hoe zullen ze de genade van God leren kennen? Zie Boaz. Ruth kende hem niet. Hij was een grote onbekende voor haar, maar Naomi ziet in hem Gods helpende hand (vers 20). Zien de mensen om ons heen Gods genade in ons, of vallen ze over ons heen? Hoe kijken wij zelf naar de mensen om ons heen? Zijn we als gemeente een 'community of compassion'? Pas als je zelf gaat weten –door Gods ontdekkend licht- dat je vreemdeling bent, dat je helemaal geen rechten hebt, alleen grote schulden, maar dat je midden in dat vreemdelingschap aangenomen bent, uit je ellende verlost, dan weet je wat ontferming is. Dan ga je je uit dankbaarheid over een ander ontfermen.
3. Voor Israël *kon het niet anders, omdat ze hoorde bij God*. Leviticus 19. 'Ik ben de Heere'. Deze genade die verheft, is *geworteld in Gods wezen, in Zijn karakter*. Het volk dat bij God hoort, *kán* daarom ook niet anders. Hoezeer geldt dat dan voor de

christelijke gemeente. Als Christus alles, maar dan ook alles voor ons over had, kunnen we dan nog hard oordelen over vreemdelingen, of over mensen die anders zijn dan wij? Hoe kunnen we God liefhebben en onze broeder links laten liggen? Temeer als het een buitenlandse broeder is? Christus *zocht ons op in den vreemde*. Hij kwam om arm te worden, terwijl Hij rijk was. Hij verkeerde als een gast en vreemdeling op de aarde. Om onzentwil. Als je dat diep beseft, dan kun je je hart niet meer toesluiten voor de vreemdeling. Paulus peilde de diepte van Gods genade toen hij schreef aan de Korinthiërs over de collecte die ze hielden: 2 Korinthiërs 2: 7, 8 en dan ook vers 9. Want gij weet de genade van onze Heere Jezus Christus, dat Hij om uwentwil is arm geworden, daar Hij rijk was, opdat gij door Zijn armoede zoudt rijk worden. Hier ligt *de diepste reden* waarom we net zoals Boaz ontfermen over degene die van Godswege op onze weg wordt gebracht.